

HÖGRE UTBILDNING

Politiken för högre utbildning fastställs av varje enskild EU-medlemsstat, i enlighet med subsidiaritetsprincipen. EU har därför huvudsakligen en stödjande och samordnande roll på detta område. De främsta målen med EU:s åtgärder inom högre utbildning är bland annat att uppmuntra till rörlighet bland studerande och personal, verka för ett ömsesidigt erkännande av examensbevis och studietider och främja samarbete mellan högre utbildningsanstalter.

RÄTTSLIG GRUND

Utbildning – och i det här sammanhanget även högre utbildning – erkändes formellt som ett område som omfattas av EU:s behörighet genom Maastrichtfördraget från 1992. Lissabonfördraget, som ändrade fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget), medförde inte några ändringar av bestämmelserna om EU:s roll på utbildningsområdet. Enligt artikel 165.1 i avdelning XII ska unionen ”bidra till utvecklingen av en utbildning av god kvalitet genom att främja samarbetet mellan medlemsstaterna och genom att vid behov stödja och komplettera deras insatser, samtidigt som unionen fullt ut ska respektera medlemsstaternas ansvar för undervisningens innehåll och utbildningssystemens organisation samt medlemsstaternas kulturella och språkliga mångfald”. I artikel 165.2 i EUF-fördraget fastställs det att EU:s verksamhet på detta område ska syfta till att utveckla den europeiska dimensionen inom utbildningen, främja rörligheten för studerande och lärare, bl.a. genom att verka för ett akademiskt erkännande av examensbevis och studietider, främja samarbete mellan utbildningsanstalter, utveckla informations- och erfarenhetsutbyte i frågor som är gemensamma för medlemsstaternas utbildningssystem och främja utvecklingen av distansundervisning.

Dessutom innehåller Lissabonfördraget en bestämmelse som kan beskrivas som en övergripande ”social klausul”. I artikel 9 i EUF-fördraget anges det att unionen vid ”fastställandet och genomförandet av sin politik och verksamhet ska [...] beakta de krav som är förknippade med främjandet av hög sysselsättning, garantier för ett fullgott socialt skydd, kampen mot social utestängning samt en hög utbildningsnivå och en hög hälsoskyddsnivå för människor”.

I Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, som har samma rättsliga värde som fördragen (artikel 6 i EU-fördraget) det att “[v]ar och en har rätt till utbildning [...]” (artikel 14).

MÅL

A. Europa 2020 och Utbildning 2020

Tack vare [Europa 2020-strategin](#) har intresset för högre utbildning ökat inom EU-politiken ([COM\(2010\)2020](#)). Målen inom Europa 2020-strategin är inriktade på smart och hållbar tillväxt för alla och ska uppnås genom mer ändamålsenliga investeringar i utbildning, forskning och innovation. Den [strategiska ramen för europeiskt utbildningssamarbete](#) (Utbildning 2020) antogs av Europeiska rådet i maj 2009.^[1] I denna fastställdes bland annat följande mål som skulle uppnås till 2020:

- Minst 40 procent av alla mellan 30 och 34 år ska ha fullföljt någon form av eftergymnasial utbildning.
- Minst 20 procent av alla högskoleutbildade och 6 procent av 18–34-åringarna med en grundläggande yrkesutbildning ska ha studerat eller praktiserat utomlands.
- Minst 82 procent av alla 20–34-åringar med minst avslutad gymnasieutbildning ska ha jobb inom tre år efter utbildningen.

B. Bolognaprocessen

Förutom medlemsstaternas egna politiska initiativ stöder EU aktivt prioriteringarna inom Bolognaprocessen, genom vilken man sedan starten 1999 arbetat för mer jämförbara, kompatibla och enhetliga system för högre utbildning i Europa. Detta arbete kulminerade i inrättandet av ett europeiskt område för högre utbildning genom Budapest-Wiendeklarationen, som antogs vid ministerkonferensen i mars 2010.

C. Den nya EU-agendan för högre utbildning

Under 2017 offentliggjorde kommissionen meddelandet *En ny agenda för högre utbildning* ([COM\(2017\)0247](#)), där fokus ligger på följande fyra prioriterade uppgifter:

- Anpassa kompetensutvecklingen inom den högre utbildningen till behoven på arbetsmarknaden.
- Göra den högre utbildningen brett tillgänglig och mer inkluderande samt öka dess närvaro i samhället.
- Främja den högre utbildningens innovationskapacitet.
- Göra den högre utbildningen mer ändamålsenlig och effektiv.

D. Det europeiska utbildningsområdet

I maj 2018, efter toppmötet i Göteborg, offentliggjorde kommissionen meddelandet *Ett starkare Europa byggs upp: ungdoms-, utbildnings- och kulturpolitikens roll* ([COM\(2018\)0268](#)). I det beskriver kommissionen sin vision av hur man ska bygga upp ett europeiskt område för utbildning. Det handlar bland annat om att

- Erasmus+-programmet ska stärkas,
- det ska inrättas minst 20 Europauniversitet till 2024; detta är tänkt att leda till europeiska examina som ska erkännas i hela Europa,

---

[1]EUT C 119, 28.5.2009, s. 2.

- det ska införas ett europeiskt studentkort för att underlätta rörlighet,
- det ska utarbetas ett förslag till rekommendation från rådet om att främja automatiskt ömsesidigt erkännande av examensbevis för högre utbildning och gymnasieutbildning samt resultat av studieperioder utomlands (COM(2018)0270).

RESULTAT

A. Erasmus+

Programmet [Erasmus+](#) antogs formellt i december 2013.^[2] Det främsta målet är att investera i utbildning, ungdomar och idrott i Europa genom ett enda integrerat program. Erasmus+ utgör en sammanslagning av olika sektorsspecifika och övergripande politikområden som tidigare var uppdelade i programmet för livslångt lärande (2007–2013) och täcker högre utbildning (Erasmus, Erasmus Mundus, Tempus, bilaterala program med andra länder eller kontinenter), skolutbildning (Comenius), yrkesutbildning (Leonardo da Vinci), vuxenutbildning (Grundtvig), ungdomar (Aktiv ungdom) och europeiska integrationsstudier (Jean Monnet). Dessutom ingår idrott för första gången. Erasmus+ har en budget på 14 miljarder euro och täcker samarbete såväl mellan olika medlemsstater som mellan medlemsstater och länder utanför EU. Erasmus+ syftar till att omstrukturera och rationalisera verksamheten kring tre ”nyckelåtgärder” inom följande områden:

- Enskilda personers rörlighet i utbildningssyfte.
- Innovationssamarbete och utbyte av god praxis.
- Stöd till politiska reformer.

Högre utbildning har en särställning inom den övergripande ramen för Erasmus+. Minst 33,3 procent av den totala budgeten för Erasmus+ ska anslås till högre utbildning. Två miljoner universitets- och högskolestudenter förväntas delta i rörlighetsprogram under perioden 2014–2020. Förutom att stödja rörligheten för studerande och personal inom högre utbildning finansierar Erasmus+ även gemensamma masterexamina inom ramen för Erasmus Mundus och Erasmus+-lån för masterutbildningar. Sedan 2018 stöder programmet även projektet *Europauniversitet*: Efter den första ansökningsomgången valde man ut 17 Europauniversitet, där 114 högre utbildningsanstalter från 24 medlemsstater inbegreps.

Kommissionen offentliggjorde sitt förslag till ett efterföljande program (2021–2027) i maj 2018 ([COM\(2018\)0367](#)). Programmets övergripande struktur förändras inte på något sätt, inte heller vad gäller de tre nyckelåtgärder som redan inrättats inom ramen för Erasmus+. Kommissionen föreslår dock att budgeten ska fördubblas i förhållande till programperioden 2014–2020, till 30 miljarder euro.

B. Marie Skłodowska-Curie-åtgärder

Marie Skłodowska-Curie-åtgärderna, som ingår i EU:s ramprogram för forskning och innovation (Horisont 2020), stöder forskarutbildning och karriärutveckling med inriktning på innovation. Programmet finansierar internationell och sektorsöverskridande rörlighet som bidrar till högklassig forskning inom alla

---

[2]EUT L 347, 20.12.2013, s. 50.

ämnesområden. Inom den högre utbildningen finns det Marie Skłodowska-Curie-stipendier som främjar utbyten över lands-, sektors- och ämnesgränserna. Marie Skłodowska-Curie-åtgärderna har blivit EU:s huvudsakliga program för doktorandutbildning och finansierar 25 000 doktorsexamina och forskningsprojekt på postdoktorsnivå. Programmet främjar rörlighet mellan olika länder och syftar även till att få bort verkliga och upplevda hinder mellan den akademiska världen och andra sektorer, särskilt näringslivet. Åtgärderna finansierar också den [europeiska forskarkvällen](#), som utgörs av en rad offentliga evenemang som hålls runt om i Europa den fjärde fredagen i september varje år för att uppmärksamma forskarnas arbete. Det finns inte några planer på väsentliga förändringar av Marie Skłodowska-Curie-åtgärderna inom EU:s ramprogram för forskning och innovation 2021–2027 (Horisont Europa).

EUROPAPARLAMENTETS ROLL

Europaparlamentet har tack vare sin ökade politiska tyngd under de senaste årtiondena fått ett allt större inflytande över utformningen av politiken för högre utbildning i Europa.

A. Rörlighet

Parlamentet har framgångsrikt arbetat för en ökad budget för de befintliga programmen för högre utbildning, inklusive Erasmus+. I februari 2017 antog parlamentet en resolution om Erasmus+[³], där det analyserar de första åren av programmets genomförande, framhåller dess framgång och föreslår förbättringar inför den andra delen av det fleråriga ramprogrammet. För nästa generation av programmet Erasmus + föreslog parlamentet en tredubbling av budgeten till 41 miljarder euro, så att fler studerande kan delta och programmet blir mer inkluderande. Parlamentet har även framhållit behovet av bättre samarbete med andra europeiska finansieringsprogram och samfinansiering av åtgärder som för närvarande inte finansieras via Erasmus +.^[4] Den slutliga texten till den nya förordningen om Erasmus+ ska förhandlas fram och ingås med rådet i början av den nionde valperioden. Dessutom har parlamentet medverkat på ett avgörande sätt till att trygga rättigheterna och statusen för unga människor som deltar i pågående utbyten inom ramen Erasmus+ i händelse av en avtalslös brexit.^[5]

B. Kopplingar till sysselsättningen

Parlamentet har genom åren alltid lagt vikt vid den högre utbildningen och dess kopplingar till sysselsättningen. Under 2012 antog parlamentet en resolution om modernisering av Europas system för högre utbildning^[6], där de högre utbildningsanstalterna uppmanades att integrera livslångt lärande i sina kursplaner och att anpassa sig till nya utmaningar genom att skapa nya studievägar som svarar mot arbetsmarknadens behov. Till följd av kommissionens meddelande av den 30 maj 2017 om en ny agenda för högre utbildning ([COM\(2017\)0247](#)) antog parlamentet den 12 juni

---

[3]EUT C 252, 18.7.2018, s. 31.

[4]Antagna texter, [P8_TA\(2019\)0324](#).

[5]Antagna texter, [P8_TA\(2019\)0167](#), *Fortsättning av pågående rörlighet i utbildningssyfte inom programmet Erasmus+ i samband med Förenade kungarikets utträde ur EU.*

[6]EUT C 258 E, 7.9.2013, s. 55.

2018 en resolution om modernisering av utbildningen i EU^[7]. I denna resolution begärde parlamentet att det skulle skapas ett europeiskt område för utbildning och uppmuntrade medlemsstaterna att öka sina investeringar i högre utbildning och att främja samarbete mellan den högre utbildningen, arbetslivet, industrin, forskarvärlden och samhället som helhet.

C. Bologna processen

Parlamentet har länge engagerat sig i arbetet med att stärka och utveckla Bologna processen. Under 2012 antog det en resolution^[8] i vilken det framhöll vikten av reformer av Bologna processen för skapandet av det europeiska området för högre utbildning och uppnåendet av Europa 2020-strategins mål.

I en resolution av den 28 april 2015^[9] uttryckte parlamentet åsikten att reformerna av Bologna processen bidrog till att höja kvaliteten på utbildningssystemen och göra den högre utbildningen i Europa mer attraktiv. Bologna processen gjorde det även enklare att jämföra olika strukturer för högre utbildning med varandra och medförde att det inrättades system för kvalitetssäkring i samband med erkännandet av examensbevis.

I april 2018 antog parlamentet en resolution om genomförandet av Bologna processen^[10]. Parlamentet begärde att nästa ministerkonferens i Paris 2018 avseende det europeiska området för högre utbildning skulle inbegripa en kritisk bedömning av processen. I resolutionen betonades behovet av att stärka utbildningens sociala dimension och vikten av att det finns konkreta möjligheter för studerande med funktionsnedsättning och från missgynnade miljöer att få tillträde till högre utbildning. Parlamentet förespråkade tillgängliga och rättvisa mekanismer för tilldelning av stipendier och bidrag för rörlighet. Dessutom begärde det att EU och medlemsstaterna skulle öka sina utbildningsbudgetar i syfte att säkerställa att den offentliga högre utbildningen är kostnadsfri och tillgänglig för alla.

Pierre Hériard
01/2020

---

[7]Antagna texter, [P8_TA\(2018\)0247](#).

[8]EUT C 251 E, 31.8.2013, s. 24.

[9]EUT C 346, 21.9.2016, s. 2.

[10]Antagna texter, [P8_TA\(2018\)0190](#).

